

अहं रथाङ्गनामेव प्रिया सहचरीव मे ।

अननुज्ञातसंपर्का धारिणी रजनीव नौ ॥ ९ ॥

(प्रविश्य ।)

कञ्चुकी—विर्जयतां देवः । देव अमात्यो विज्ञापयति । तस्मिन् विदं भविषयोपायने द्वे शिल्पकारिके मार्गपरिश्रमादल्लघुशरीरे इति^१ पूर्वं न प्रवेशिते । संप्रति देत्रोपस्थानयोग्ये संवृत्ते । तदाज्ञां देवो दातुमर्हतीति ।

राजा—प्रवेशय ते ।

कञ्चुकी—यदाज्ञापयति देवः । (इति निष्क्रम्य ताभ्यां सह पुनः प्रविश्य ।) इत इतो भवत्यौ ।

प्रथमा—(जनान्तिकम् ।) सखि मदनिके अपूर्वमपीदं राजकुलं प्रविशन्त्याः प्रसीदति मे हृदयम् । (क)

द्वितीया—ज्योत्स्निके ममाप्येवमेव । अस्ति खलु लोकप्रवादः आगामि सुखं दुःखं वा हृदयसमवस्था कथयतीति । (ख)

प्रथमा—स सत्य इदानीं भवतु । (ग)

कञ्चुकी—एष देव्या सह देवस्तिष्ठति । उपसर्पतां भवत्यौ ।

(उभे उपसर्पतः ।)

(मालविका परिव्राजिका च चेत्यौ दृष्ट्वा परस्परमवलोकयतः ।)

(क) हला मंदणिए अपुव्वंवि इमं राअउलं पविसन्तीए पसीददी मे हिअंअ ।
(ख)^१ भौषिणीए महवि एव्वं एव । अत्थि खु लोअंप्पवादो आआमि सुहं दुक्खं वा हिअअसमवत्था कहेदित्ति । (ग) सो सच्चो दीणिं होटु ।

१ ततः प्रविशति कञ्चुकी. २ काञ्चुकेयः. ३ जयतु जयत. ४ विदमर्राजोपायनेः. ५ अलसशरीरे. ६ इति कृत्वा. ७ स्थाने. ८ रअणिए. ९ अन्भन्तरगदो अप्पा. १० हंजे जो०. ११ बोअवादो. १२ दाणिं णो.

I am like the bird Cakravāka ; my beloved is like my mate ; while Dhāriṇī, who does not permit our union, is like the night (that separates us). (9)

(Enter Chamberlain.)

Chamberlain :—Victory to Your Majesty ! My Lord, the minister begs to say—‘Two girls skilled in arts, out of the present sent from the Vidarbha country, were not sent to Your Majesty, as they were thought not to be in good trim of body owing to the fatigue of the journey. Now, they have become (are in a state) fit for appearing before Your Majesty. Your Majesty, therefore, will be pleased to give the order with respect to them.’

King :—Introduce them.

Chamberlain :—As your Majesty commands. (*Going out and returning with them*) This way, this way, ladies.

First :—(*Aside*) Friend, Madanikā, my inner soul is pleased (delighted), as I enter this novel royal palace.

Second :—Jyotsnikā, mine too feels (delighted) in the same way. There is a popular saying that the state of the heart indicates the coming happiness or misery.

First :—May it prove true now !

Chamberlain :—Here is His Majesty sitting with the Queen. Your ladyships may now enter.

(*Both go forth.*)

(*Mālavikā and the Parivrājikā look at each other on seeing the maids.*)

उत्तरार्धे पूर्णा । पथ्यावक्त्रं वृत्तम् ॥ ९ ॥ विदर्भविषयाद्विदर्भदेशादागते उपा-
यने । अलघु अमुन्दरं बडं वा शरीरं ययोस्ते । देवोपस्थानयोग्ये देवस्य राजस्तव
उपस्थाने सेनायां योग्ये । हृदयसमवस्था हृदयस्य दशा । सत्यो भवतु
सुखप्राप्त्यर्थः । अभिविनीते शिक्षिते । अभ्यन्तरे लब्धशिक्षे । निपुणे इत्यर्थः ।
विजयदण्डैर्जयिनीभिः सेनाभिः । कनीयमी । ‘युवालयोः कनन्यतरस्याम्’
इति युवशब्दस्य कनादेशः । ईयसुन उगित्वात् ङीप् । पादुकापरिभोगेण उपानह-
मित्रोपयुज्येत्यर्थः । यथा सुरभिचन्दनस्य पादुकात्वनोपयोगोऽत्यन्तं गर्ह्यस्तथा अस्या

उभे—(प्रणिपत्य ।) जयतु भर्ता । जयतु भट्टिनी । (क)
(राजाज्ञया उभे उपविष्टे ।)

राजा—कस्यां कलायार्मभिविनीते भवत्यौ ।

उभे—भर्तः संगीतेऽभ्यन्तरे स्वः । (ख)

राजा—देवि गृह्यतामनयोरन्यतरा ।

देवी—मालविके इतः पश्य । कतरा ते संगीतसहकारिणी
रोचते । (ग)

उभे—(मालविकां दृष्ट्वा ।) अहो भर्तृदारिका । (प्रणम्य ।) जयतु
जयतु भर्तृदारिका । (इति तथा सह बाष्पं विस्फूर्जतः ।) (घ)
(सर्वे सविस्मयमवलोकयन्ति ।)

राजा—के भवत्यौ । का वेद्यम् ।

उभे—देव इयमस्माकं भर्तृदारिका । (ङ)

राजा—कथमिव ।

उभे—शृणोतु भर्ता । यः स भर्त्रा विजयदण्डैर्विदर्भनाथं वशीकृत्य
बन्धनान्मोचितः कुमारो माधवसेनो नाम तस्येयं कनीयसी भगिनी
मालविका नाम । (च)

देवी—कथं राजदारिकेयम् । चन्दनं खलु मया पादुकापरिभोगेण
दूषितम् । (छ)

(क) जेदु भट्टा । जेदु भट्टिणी । (ख) भट्टा संगीदे अब्धन्तरेह । (ग) मालविए इदो पकर्त्त । कतरा ते संगीदेसहकारिणी रुचदि । (घ) अहो भट्टिदारिआ । जेदु जेदु भट्टिदारिआ । (ङ) देवै इअं अह्माणं भट्टिदारिआ । (च) सुणत्तु भट्टा । जो सो भट्टिणीं विजअदण्डेहिं विदग्गणाहं वसीकरिअ बन्धणादो मोडओ कुमारो माहवसेणो णाम तस्म इअं कणीअमी भट्टिणी मालविआ णाम । (छ) ईदं राअदारिआ इअं । चन्दणं खु मए पादुआपरिभोएणं दूसिदं ।

१ राजनिर्देशात्. २ अभियोगो भवस्योः. ३ प्रणिपत्य. ४ विक्रितः. ५ वा भवत्यौ का
चेयम्. ६ अस्मात्परं-राजा । स्वागतम् । इतो निषीदतम् । इत्यधिकं कचित्. ७ अग्निविणीदे.
८ देस्व. ९ सहाङ्गी. १० भट्टा एसा. ११ भट्टिणी. १२ अहो. १३ पादुओवणोएण
(० कोपयोगेन).

Both :—Victory to the King ! Victory to the Queen ! *
(Both sit down by royal order.)

King :—What are you instructed in ?

Both :—Lord, we have got an insight in music.

King :—Queen, take one of these.

Queen :—Mālavikā, look here ; which of these you like to have for your companion in music ?

Both :—(Looking at Mālavikā) Ah, the Princess !
(Bowing) Victory, victory to the Princess ! (They shed tears along with her.)

(All look on in amazement.)

King :—Who are you, and who is this (lady) ?

Both :—Lord, she is our Princess.

King :—What do you mean ?

Both :—May Your Majesty listen. This is the younger sister, named Mālavikā of the Prince, Mādhavasena by name, who was released from confinement by Your Majesty, having subdued with your victorious forces the King of Vidarbha.

Queen :—Oh ! She is a Princess ! I, indeed, defiled sandal wood, then, by using it as (for the purpose of) shoes !

अपि परिचारिकासु नियोजनमिति भावः । इत्थंभूता एतामवस्थां गता । अस्मादृशं दासीरूपम् । उज्जित्वा त्यक्त्वा । गूढमप्रकाशम् । स्वरसंयोगः स्वरसंघटना । तस्या इव अस्याः स्वर आभातीत्यर्थः । दुःखेन असौकर्येण । विभाव्यते अभिज्ञायत । तथागतभ्रातृकां तथागतो बन्धने प्राप्ते भ्राता यस्यास्ताम् । अपवाह्य अपनीय । भवत्संबन्धापेक्षया भवता यः संबन्धो वैवाहिकस्तदपेक्षया तमुद्दिश्य । पथिकसार्यमध्वगममूढम् । विदिशा अग्निमित्रस्य राजधानी तां गच्छतीति गामी तम् । गताध्वा गतः आक्रान्तः अध्वा मार्गो येन सः । तूणीरपट्टेत्यादि । तूणी

* Some read before this—'King, Welcome to you ; sit down.'

राजा—अथात्रभवती कथमित्यंभूता ।

मालविका—(निःश्वस्य । आत्मगतम् ।) विधिनियोगेन । (क)

द्वितीया—शृणोतु भर्ता । दायादवशंगतेऽस्माकं भर्तृदारके माधवसेने तस्यामाश्लेन आर्यसुमतिना अस्मादृशं परिजनमुज्जित्वा गूढमपनीतैषा । (ख)

राजा—श्रुतपूर्वं मयैतत् । ततस्ततः ।

द्वितीया—एतावदेव । अतः परं न जानीमः । (ग)

परिव्राजिका—अतः परमहं मन्दभांग्या कथयिष्यामि ।

उभे—भर्तृदारिके आर्यकौशिक्या इव स्वरसंयोगः । (घ)

मालविका—ननु सैव । (ङ)

उभे—यतिवेषधारिण्यार्यकौशिकी दुःखेन विभाव्यते । भगवति वन्दावहे । (च)

परिव्राजिका—स्वस्ति भवतीभ्याम् ।

राजा—कथमातवर्गोऽयं भगवत्याः ।

परिव्राजिका—एवमेतत् ।

विदूषकः—तेन हि कथयतु भगवत्यत्रभवत्या वृत्तान्तावशेषम् । (छ)

परिव्राजिका—(सवैक्लव्यम् ।) श्रूयतां तावत् । माधवसेनसचिवं सुमतिं ममाग्रजमवगच्छ ।

(क) विहिणिओर्एण । (ख) सुणाडु भट्टा । दाआदवसंगदे अम्हाणं भट्टिदारए माहवसेणे तस्स अमञ्जेण अज्जसुमदिणा अहारिसं परिअणं उज्जिअ गूढं अण्णीदा एसा । (ग) एत्तिअं एव्वं अदो वरं ण आणीमो । (घ) भट्टिदारिए अज्जकोसिहं ए विअ सरसंजोओ । (ङ) णं सा एव्व । (च) जदिवेसघारिणी अज्जकोसिहं दुक्खेण विभावीअदि । भअवदि वन्दीमो । (छ) तेण हि कहेडुं भअवदी अत्तहोदीए उत्तन्तावसेसं ।

१ एतावत्. २ भागिनी. ३ भवत्याः. ४ विहिणो णि०. ५ आणीदा. ६ भट्टा, भट्टा. एत्तिअं जाणीमो न अदो परम्. ७ जोओ सुणीअदि. ८ णमो दे. ९ कहेडुं दाणिं. १० उच्चान्तसेसं, उच्चान्तं दाव असेसम्.